

Universal Declaration of Human Rights - Fon

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

GBETA GBE Ɔ BI TƆN EE ƉƆ XÓ DÓ ACE E GBETƆ ƉÓ KPODO SISI E ƉO NA ƉÓ N'I LE KPO WU E

WEXWLE

Ee nyi ƉƆ hennu Ɖokpo me Ɔ, me ƉokpoƉokpo ka do susu tƆn, bƆ ace Ɖokpo Ɔ we mebi Ɖo bo e ma sixu kan fen kpon é Ɖi meƉesusi jije, hwejiƆzinƆan, kpodo fifa ni tiin nu weke Ɔ bi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ nukumamƆ je nume kpodo wangbenu sen ƉeƉee na ƆƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le we ƆƆn alannuwiwa Ɖee ƆƆn bƆ gbetƆ ƆƆn ƆƆn gu e, lo bƆ nu taji Ɖee hudo gbetƆ Ɔ we nyi ƉƆ gbe e me gbetƆ le ma na ƆƆn mekannu Ɖo xodidƉ sin alinu kpodo nudidƉ lo bo na tƆn sin adohuhu kpodo ya kpo me é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ dandanme we e Ɖo na je hun do sen Ɖee na ƆƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le gbƆn aceƉidƉ sin alinu se na ƆƆn bƆ gbetƆ ma na lin ƉƆ emi Ɖo na Ɖe emiƉee sin mekannu kpo yadonume kpo e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ é Ɖo dandanme bƆ e Ɖo na Ɖe alinu wennyinyi ee Ɖo na tiin nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo tentin e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ, Ɖo xwedowema elƆ me o weke Ɔ bi le vƆ mƆ nu je ace kpo do sisi dodo e gbetƆ Ɖo na Ɖo e, Ɖo meƉesunƆnyinyi kpodo susu e do na ƆƆn nu gbetƆ e Ɖo ace kpodo sisi sunnu kpodo nyƆnu tƆn kpo na nyi Ɖokpo Ɔ; lo bƆ ye le yalƆ akƆn bonu nukƆnyinyi ni tiin lo bo na ƆƆn gbe Ɖagbe zinƆan gbƆn meƉesunƆsi jije taji ze jijiƆn ayi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ to ƉokpoƉokpo yi gbe bo na Ɖo sisi nu ace e gbetƆ le Ɖo kpodo meƉesusijije taji kpo Ɖó alƆ Ɖo alƆme xa to le bi sin kplekple é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ linlin Ɖokpo Ɔ ƉuƉo nu ace, sisi kpodo meƉesunƆsi jije gbetƆ tƆn le, we nyi nu taji ee na ƆƆn bƆ mi na nyi sen elƆ le e Ɔ,

GbetƆ Ɔ sin kplekple Ɖe gbeta elƆ tƆn bƆ e na ƉƆ xo do ace e gbetƆ Ɖo na Ɖo kpo sisi e Ɖo na Ɖo n'i é kpo wu. Gbeta elƆ na nyi su Ɖokpo tawun bƆ gbetƆ le kpo to le bi kpo Ɖo na nyi bonu me bi kpodo tuto e nyi gbetƆ le tƆn le Ɖee gbeta elƆ Ɖo tame na nugbo le e ni tenkƆn nu sisi ni tiin nu ace kpodo meƉesunƆsi jije gbƆn nunyweyi li xo. MƆ Ɖokpo Ɔ ye Ɖo na tuun sen ene Ɔ le bo na ƆƆn ye nugbo tƆn gbƆn tuto e do ayi Ɖo to ƉokpoƉokpome kpodo gbe Ɔ bi me e kpo; ace ene Ɔ kpodo susu ene kpan sin zinƆan Ɔ kpo nukun mƆ je yene kpo Ɔ Ɖo na nyi nu taji Ɖokpo nu tovi ee sin to Ɖó gbeta elƆ me e kpodo tovi Ɖee sin to le kpo Ɖó aceƉikpa to ene Ɔ le tƆn glƆ e.

Gbetaken 1

Ace, susu kpo sisi Ɖokpo Ɔ kpo we gbetƆ bi Ɖo Ɖó gbewiwa tƆn hwenu; ye Ɖo linkƆn bƆ ayi yetƆn me kpe lo bƆ ye Ɖo na do alƆ yedee Ɖi ƆƆvinƆvi ƉƆhun.

Gbetaken 2

Me ƉokpoƉokpo sixu tuun ƉƆ ace, su su kpo sisi Ɖee kpo xo e ƉƆ Ɖó gbe ta elƆ me Ɔ nyi eƉesunƆ sin nu ma Ɖe nude kpo Ɖi: akƆta, sun nu, nyƆnu, gbe e ƆƆ do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin Ɖevo see b'e nyi to meƆn le alo gbe tƆ le tƆn, ƉƆkunjiƉe, lee e ji me gbƆn e kpodo nu Ɖevodevo ne le kpan.

MƆ Ɖokpo Ɔ, e Ɖo na kƆn do tuto ee e ze jijiƆn ayi Ɖo to e me e gosin e wu Ɖo toxodidƉ sin alinu, sen e ji to Ɔ jijiƆn e kpodo sen gbe Ɔ tƆn Ɖee ƉƆ nu do to Ɔ nu e we a, Ɖó to ene Ɔ ko je eƉee si alo e kpo Ɖo mekannu, alo aceƉikpa tƆn ma yi haƉéji wu a.

Gbetaken 3

Gbetɔ ɔkpoɔkpo ɔ na mɔ gbɛ bo nɔ edesu si lo bo na lɛ nyi edee.

Gbetaken 4

E sɔ ɔ na hɛn mɛɔ ɔ mɛkannu alo mɛɔ ǎ; mɛkannuninɔ kpodo mɛɔ kpo ɔ alo lɛ bi mɛ ɔ sɔ ɔ ǎ.

Gbetaken 5

Gbetɔwikukɔn alo ya do nu mɛ kpodo adakacomɛwu kpo sɔ ɔ na ɔ ǎ.

Gbetaken 6

Gbetɔ ɔ nusisi wɛ ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetaken 7

Aɛ ɔkpo ɔ wɛ mɛ bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sɛn ɔkpo ɔ; mɔ ɔkpo ɔ mɛɔ na yi gbɛ nu walɔ e na ɔ mɛ kpo alo ɔ ɔ nyi wuɔɔɔnumɛ tɔn kpo e lo bo na wa gba sɛn e do ɔ fi e ǎ.

Gbetaken 8

Enyi mɛɔ mɔ ɔ e yi aɛ e nyi etɔn bɔ sɛn dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'ɛ ɔ, e hɛn ɔ e na yɔ hwe ɔ to tɔn mɛ.

Gbetaken 9

E ɔ na ya mɛɔ sin to tɔn mɛ alo e na wli i alo e na su i do ganmɛ ɔ nuɔ kpoun wu ǎ.

Gbetaken 10

E ɔ dandanmɛ bɔ e na se nu ee mɛɔ wa é ɔ hwɛɔɔɔsa ɔ togumɛ kpa a kwɛɔɔɔsa enɛ ɔ wɛ ɔ na ɔ aɛ e nyi etɔn lɛ é kpodo nu è ɔ na wa lɛ é kpo; mɔ ɔkpo ɔ fi enɛ ɔ wɛ e na ɔ nu e wu e yɔ hwe é é ɔ.

Gbetaken 11

1. Mɛ e e vɛ nu nyanyaɔ ɔ é na to ɔ yi tɔn yi wɛ hwe bɔ e na ba do nu lee nu lɛ yi gbɔn e cobo na yɔ é ɔ hwɛnukɔn; cobonu e ka na ɔ hwe do e e ɔ, e ɔ na n'ɛ mɛ e na sixu hwɛnnɛ ɔ hwɛnukɔn e.

2. Enyi nu e mɛɔ wa d'ayi é ma nyi nu e na sa sɛn do mɛ ɔ hwe enɛ nu ɔ lee sɛn é ji tɔ ɔ alo gbɛ ɔ jijnɛ é ɔ gbɔn é a ɔ, é ɔ na sɛn gan tɔn ǎ.

Gbetaken 12

E ɔ na ba do nu mɛ ɔ lee jlo mɛ gbɔn e gbɔn xo e kun kpla. Gbezinzan mɛtɔn, hennu mɛtɔn, xɔ mɛtɔn alo wɛn mɛtɔn lɛ é ǎ. Mo ɔkpo ɔ e ka ɔ na ɔ winnya mɛ bo lɛ kɔn wi mɛtɔn ǎ. Aɛ e nyi gbɛtɔ tɔn e ɔ hwlɛn mɛ ɔ ali enɛ ɔ nu.

Gbetaken 13

1. Fi e jlo mɛɔ ɔ wɛ na nɔ gbɔn bo na lɛ ze nɔtɛn e jlo e ɔ ɔ toɔmɛ.

2. Mɛɔ ɔ jlo tɔn ɔ é sixu bɛ agban sin to ɔebu mɛ ɔ to tɔn mɛ ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu lɛ lɛ kɔ wá xwé.

Gbetaken 14

1. Enyi ɔ e ɔ gbɛya do nu mɛɔ wɛ kaka bɔ ku hwɛn wan d'e mɛ ɔ, é hɛn ɔ é na hɔn yi to ɔvome bɔ e ɔ na yi i ɔ fi enɛ.

2. Amɔ enyi e mɔ dɔ mɛ ɔ je sɛnmɛ nugbo alo e tɛ afɔ sɛn e ji gbɛ e to lɛ bi kplekple sɔ jujɔn ayi ɛ ji e ɔ, ɛ sɔ dɔ ace bɔ e na yi i dandan dɔ to dɛvome ɔ.

Gbetaken 15

1. Gbetɔ bi dɔ ace bo na nyi toɔɛ sin vi.

2. E sixu hugan mɛɔ bo de e sin tovikenmɛ ɔ; mɔ dɔkpo ɔ ɛ hɛn ɔ e na zɛ eɔɛ zɛ ji nu to dɛvo.

Gbetaken 16

1. Enyi sunnu kpo nyɔnu kpo dɔ wyanwyanxwe ɔ, ye hɛn ɔ, ye na da yeɔɛ bo dɛ hɛnnu yetɔn. Akɔta yetɔn, to yetɔn, alo sinsɛn yetɔn dɔ na gbɛ nɔ ye ɔ. Ace dɔkpo lɛ we ye dɔ dɔ yeɔɛdida hwenu kpɔnɔn yetɔn alo yeɔɛjodo hwenu.

2. Cobonu gbetɔ dɛ nɔ dɔ dɛ ɔ, jlo yetɔn mɛ nu we ɛ dɔ na nyi.

3. Hɛnnu we nyi sosyen nɔ gbetɔ sin togun; lobo togun ene ɔ kpodo acekpikpa to ɔ tɔn kpan ka dɔ na je hun do jɔ tɔ.

Gbetaken 17

1. Gbetɔ bi, mɛ e dɔ ee dɔkponɔ ɛ alo ɛ dɔ gbɛ kplekpleɔmɛ e, dɔ na dɔ ace do nudeji.

2. Nɔ ɛ nyi ɛtɔn ɔ mɛɔ sixu tafu i du bo yi dɔ asi tɔn ɔ.

Gbetaken 18

Gbetɔ bi dɔ ace bo na lɛn nu nu ɛ jlo e kpɔn bo d'ayimɛ lobo lɛ sɛn nu e jlo e. Ace ene ɔ we zɔn bɔ tɔn lɛ lɛ dɔ togunmɛ alo kwenkwenmɛ gbɔn alɔkpa lɛ bi mɛ dɔ: nunyeyiyi, walɔ kpo yehwe sin alinu kpo.

Gbetaken 19

Gbetɔ bi dɔ ace bo na lin nɔ ɛ do nuwu bo ka na dɔ xo; hɔn mɛɔ dɔ na van nukun dɔ mɛɔ ɔ. Mɔ dɔkpo ɔ, mɛ bi dɔ ace bo na se bo jlɔ nɔ ɛ dɔ jije we dɔ to ɔ mɛ kpo togudo lɛ ɛ kpo. E hɛn wlenwin dɛbu ɔ, ɛ na ba bo do se na.

Gbetaken 20

1. Gbetɔ bi dɔ ace bo na yi kplɛ. Lobo na lɛ do gbɛ ɛ ma na dɔn hunnyahunnya wa ɔ e.

2. E sixu sɔ mɛɔ do gbɛdɛmɛ gannu gannu ɔ.

Gbetaken 21

1. Gbetɔ bi hɛn ɔ, ɛ na gɔ alɔ nu to tɔn bonu ɛ na do yi nukɔn. Eye dɛsu hɛn ɔ ɛ na nɔ nukɔn nu nuwi wa ene alo ɛ na dɛ mɛ bɔ ɛ na nɔ do tɔn mɛ.

2. Ace dɔkpo ɔ we mɛ bi dɔ bo na do wa axɔsuzɔ dɔ to tɔn mɛ.

3. Jlo to ɔ tɔn we nyi linlin dodo e ji to ɔ sin acekpikpa junjɔn e. Jlo ene ɔ, e na ze wema na dɔ xwiji, do sɛndɛji bɔ ahizi na tɔn d'ɛmɛ ɔ. Mɔ dɔkpo ɔ, nuwiwa ene ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema ene ɔ, e sixu nɔ yɛmɛ bo sɔ alo e lɛ sixu sɔ dɔ togunmɛ lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazetɔ lɛ e.

Gbetaken 22

Gbetɔ bi ɔ, togundɛmɛ we ɛ dɛ. Ene ɔ wu o, nuɔ na do tagba n'i dɔ akwelinu, lanmɛ na nɔ ganji k kpodo nunywe na dɔ kpo sin alinu ɔ; nu ene ɔ we na zɔn bɔ ɛ na tɔn nyi. Amɔ kan e van we to ɔ dɛ e kpodo nuwadɔkpo e dɔ toɔɛtoɔɛ kpan sin tentin gbɔn tuto e ze dɔ te ɛ kpo to ɔ sin dɔkun lɛ kpo we na zɔn bɔ e na mɔ.

Gbetaken 23

1. Gbetɔ bi ɔ na wa azɔ. Azɔ e ja jlo é wé é na wa; sɛn ɔkpɔ ɔ wé na ɔ nu do mɛ bi nu lobɔ é ka do na nɔ azɔgba á.
2. Azɔ e mɛɔ wa é sin akwé wé na ɔu.
3. Mɛɔ wa nuɔ ɔ, é na yi nuɔ ɔ'ɛnu dandan. Enɛ ɔ wé na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hɛn hɛnnu tɔn na é. E hwedo e ɔ, gbetɔ sin togun ɔ na ɔ alɔ nu i ɔ ali ɔvonu.
4. Gbetɔ bi ɔ aɛ bo na dó azɔjigbɛ alo é hɛn ɔ é na nɔ gbɛ mɔhun ɔɛ na sixu glɔn nyɔna tɔn lɛ n'i emɛ.

Gbetaken 24

Gbetɔ bɛ ɔ aɛ bo na ɔ gbɔjɛhwɛ nu kpodo ayidɛɔ'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabidɛ wé é ɔ na wa azɔ na. E ɔ na yi azɔgbɔjɛ hwɛhwɛ bɔ gbɔjɛ enɛ mɛ ɔ, e ka ɔ na nɔ sun akwé ɛ.

Gbetaken 25

1. Gbetɔ bɛ ɔ na na ɔ na nu e na zɔn bɔ é na hwɛn ɛɔɛ gan ɔ azɔnsi e; lobo na jla nunɔmɛ ɛɔɛ tɔn kpo do hɛnnu tɔn kpan ɔ; taji ɔ, ɔ nuɔɔɔɔlinu, aɔɔɔɔɔlinu xɔ e mɛ é na nɔ é sin alinu, azɔn gbɛgbɛlinu. Mɔ ɔkpɔ ɔ, é ɔ na mɔ alɔdo ɔ do azɔmamɔ hwenu, asukuku alo asikuku xɔmɛ nunɔ hwenu, kpukpoxɔmɛ kpodo hwe e nu e ma ɔ sixu wa nɔ bo mɔ nu á é bɛ kpan.
2. Vijiji kpo ɔkpɔvumɛ nunɔ kpo bɛ ɔ na mɔ kpatakidɛ. Alɔwɛli kpo ɔ vi e ma da asu cobo ji á lɛ e bi wé ɔ aɛ ɔkpɔ ɔ ɔ xɛ nya ɔ yeji sin alinu.

Gbetaken 26

1. Gbetɔ bɛ ɔ aɛ nú wɛmakplɔnklɔn bɔ wɛmakplɔnklɔn ka do na byɔ kwe zinzan á; hun nuɔnnu wé é ɔ na nyi. E ɔ na ɔ kplɔn kleundɛ ɔɔɔ enɛ ɔ dandanmɛ wé é ɔ. Alɔɔɔɔɔ kpo alɔnnunɔ kpaa kpo ɔ na vun kan kpé to ɔ mɛ. Wɛmakplɔnyiji nu alɔ ɔ ɔ, mɛ bi nú wé é ɔ na nyi, bɔ e kan na xwedo lee e jɛ xa mɛ ɔkpɔɔkpɔ gbɔn e.
2. Wɛmakplɔnklɔn ɔ gbetɔ sin nukɔnyiyi wé é na ba; bo na dɔn gbetɔ sin aɛ lɛ yi nukɔn bo jɛ hun dó yě ji. E ɔ ná zɔn bɔ mɔjɛmɛ kpo nuwɔɔkpɔ kpo hwɛɔkɛmɛ kpo ná tɛin xɔntɔn sin walɔ na tiin, bɔ to e ɔ bu lɛ e sín gbɛ ɔ na yi nukɔn bɔ fifa na tiin nú gbɛ ɔ bɛ.
3. Vito, vino lɛ wé ɔ na ɔ nyi kplɔn e vi yetɔn lɛ na yi é.

Gbetaken 27

1. Gbetɔ bi ɔ aɛ bo ná ɔ alɔ nu tonunywé lɛ bi; mɛ bi ɔ na mɔ mɔ ɔagbɛ e ɔ alɔɔɔmɛ bo na zan mɔ ɔkpɔ ɔ, é na ɔ so nú nukɔnyiyi nyunɛ tɔn bo na sixu mɔ nyɔna e ɔ mɛ lɛ é ɔ.
2. Nu e na tɔn sin nu e mɛɔ gba tamɛ bo blo é ɔ, mɛ ɔ tɔn wé e ɔ na nyi; b'ɛ na jɛ hun do nu tɔn ji ɔ nujinjanlinu wé à, wɛmawlan wlan sin alinu wé à, alo alɔɔɔ zɔwiwa sin alinu.

Gbetaken 28

Gbetɔ bɛ ɔ na ba tuto gbɔn nukɔnyiyi hɛnnu e mɛ ɔ e kpodo gbɛ ɔ bɛ kpan sin alinu bonu aɛ, sisi kpo jlokokonunɔ e xó e ɔ ɔ wema elɔ mɛ ɔ ni nɔ xwiji.

Gbetaken 29

1. Togun e mɛ gbetɔ ɔ e bɔ nukɔn yiyi tɔn kpo nyɔna tɔn kpo na tɔn sin mɛ é ɔ, é ɔ na ɔ nunɔmɛɔ lɛ do wɔ tɔn.

2. Ðo ace e gbeto dɔ le sin zinzan kpo nunc tɔn kpo me ɔ, me dɔkpɔdɔkpo dɔ na ba jle na bo na nyi sen e na zɔn bɔ é ma na te afɔ ace nɔzo tɔn tɔn le kpo jlokokonunc tɔn tɔn le ji kpo ji ă é dɔ lee mesisi sin kplɔn byɔ gbɔn é, tuto e ji to ɔ dɛ kpo togun bi kpaa gbeto le tɔn sin nunc me byɔ gbɔn e.

3. Ace, sisi kpo jlokokonunc ene le dɔ na xwedo su kpodo linlin to ee dɔ bu le tɔn.

Gbetaken 30

Yodè, kplekpledè, gbeto godokponɔdè na yi huzu nu e dɔ do wema elɔ me e dɔ alɔ tɔn ji bo na mɔ ten bo dɛ walɔdɛ alo ayidɛ tɔn ee na zɔn bɔ e na mɔ ten bo do kpo ace, sisi kpodo jlokokonunc ee xo e dɔ dɔ fi e bo hen gba ă.
